

(/)

🏠 (/)

> Krig og terror - Militærvæsen - Den kolde krig ([https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/krig-og-](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/krig-og-terror-militaervaesen-vaben-den-kolde-krig)

[terror-militaervaesen-vaben-den-kolde-krig](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/krig-og-terror-militaervaesen-vaben-den-kolde-krig))

> Bøger (<https://www.historie-online.dk/boger>)

> Anmeldelser (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>) > Nederlag og triumf



← [Forrige artikel \(https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/krig-og-terror-militaervaesen-vaben-den-kolde-krig/den-danske-droem-om-revanche\)](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/krig-og-terror-militaervaesen-vaben-den-kolde-krig/den-danske-droem-om-revanche)

Nederlag og triumf

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 340

Del artikel: **f** ([https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=https://www.historie-](https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/krig-og-terror-militaervaesen-vaben-den-kolde-krig/nederlag-og-triumf)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/krig-og-terror-militaervaesen-vaben-den-kolde-](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/krig-og-terror-militaervaesen-vaben-den-kolde-krig/nederlag-og-triumf)

[krig/nederlag-og-triumf](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/krig-og-terror-militaervaesen-vaben-den-kolde-krig/nederlag-og-triumf)) **t** (<https://twitter.com/home?status=>. Aktiviteten kan ses på

[https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/krig-og-terror-militaervaesen-](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/krig-og-terror-militaervaesen-vaben-den-kolde-krig/nederlag-og-triumf)

[vaben-den-kolde-krig/nederlag-og-triumf](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/krig-og-terror-militaervaesen-vaben-den-kolde-krig/nederlag-og-triumf)) **in** ([http://www.linkedin.com/shareArticle?](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/krig-og-terror-militaervaesen-vaben-den-kolde-krig/nederlag-og-triumf&title=)

[mini=true&url=https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/krig-og-terror-](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/krig-og-terror-militaervaesen-vaben-den-kolde-krig/nederlag-og-triumf)

[militaervaesen-vaben-den-kolde-krig/nederlag-og-triumf&title=\)](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/krig-og-terror-militaervaesen-vaben-den-kolde-krig/nederlag-og-triumf)

Karsten Skjold Petersen

**Nederlag og triumf. Slaget ved Gadebusch 1712,
Erobringen af Tønning og Magnus Stenbocks
fangenskab**

Gads Forlag 2023. 358 sider illustreret. 350 kr.

Af Kresten Søe

Store Nordiske Krig til lands

Bogen er på sin vis en fortsættelse af Karsten Skjold Petersens: Det uheldige slag : Helsingborg 1710 fra 2017.

Efter det fatale nederlag ved Helsingborg, der som de fleste andre afgørende slag om Skånelandene efter 1660 blev tabt efter forkludret dansk ledelse, fortæller bogen om den danske hærs genopbygning og det efterfølgende felttog mod de svenske besiddelser i Nordtyskland - nærmere betegnet Svensk Pommern og det lille fyrstendømme Bremen-Verden.

Felttoget gik i starten godt i et dog noget knirkende samarbejde med Danmarks allierede (Sachsen og Rusland) der også øjnede bytte i form af en deling af de daværende svenske besiddelser efter Karl 12. nederlag ved Poltava 1709.

Imidlertid holdt Stralsund og Vismar stand, og der måtte etableres belejring. En indledende dansk succes var en erobring af de svenske Bremen-Verden, som blev besat efter en belejring af hovedbyen Stade, hvor den danske hærchef Jobst von Scholtens kendskab til belejrings- og ingeniørkunst kom til sin ret.

Herefter stivnede krigen. En af de andre danske hærchefer Jørgen Rantzau havde ganske vist held til at nedkæmpe et svensk udfald fra Vismar, men var ikke i stand til at følge sin sejr op dels på grund af mangel på støtte fra Scholten og dels, da tilførsel af artilleri fra de danske allierede glippede.

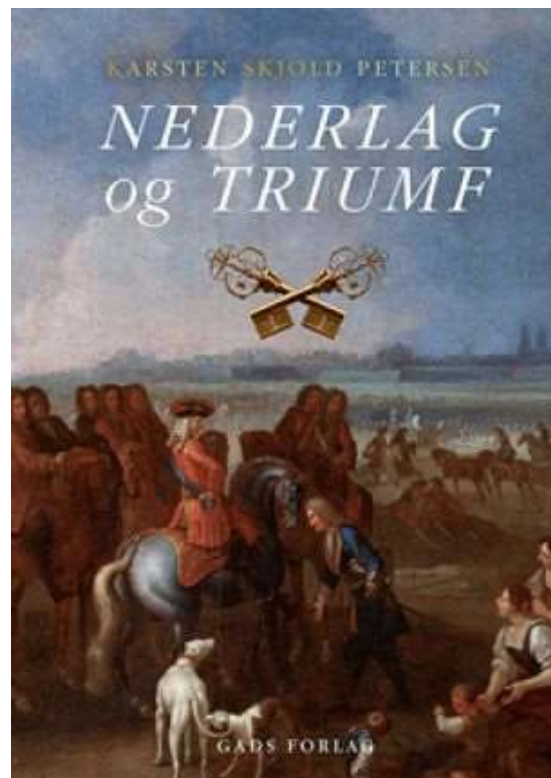
Herefter dukkede Frederik 4. og Scholtens onde ånd fra Helsingborg Magnus Stenbock igen op på slagmarken. Her tilføjede han igen Danmark et nyt nederlag i et åbent slag 1712 ved Gadebusch, hvor den danske hær trods overtal igen tabte mod svenskerne. Grunden var Scholtens forvirrede ledelse og en opstilling, hvor hæren ikke kunne udnytte sin overlegenhed i kavaleri. Over for dette stod dels Stenbocks taktiske dygtighed og dels en eminent svensk udnyttelse af artilleriet.

Stenbock går I fælden i Holsten

Stenbock udnyttede sin sejr ved at afbrænde Altona, der var Danmarks næststørste by og drog nu hængende ind i Holsten. Dertil drømte han også om en gentagelse af Karl 10. Gustavs march over isen mod København, men dette blev dog heldigvis forhindret af tøvejr.

I stedet for endte felttoget her ved at Stenbock fatalt og lidt uforståeligt lod sig indeslutte af den forfølgende dansk-russiske hær i Tønning efter en hemmelig alliance med hertugdømmet Holsten-Gottorp, der dog først efterfølgende kom for en dag.

Men resultatet var, at Stenbocks hær var fastlåst og gradvist blev svækket af sygdom og mangel på forsyninger og måtte give op i 1713.



Kapitulation der betød overgivelse af hele den svenske hær på 12.000 mand - altså en hårdt tiltrængt triumf for Frederik 4.

Selve krigen endte dog uden danske territoriale gevinster. Men takket være et senere dansk detektivarbejde opnåede man bevis for Holsten-Gottorps forræderi, og hertugdømmet mistede nu støtten fra Stormagterne og blev elimineret som en fremtidig trussel mod Danmarks bagdør.

Bogens sidste del er en beretning om de svenske og danske krigsfangers vilkår og udveksling samt Stenbocks ageren i sit fangenskab i Danmark.

Fin dækkende beskrivelse af krigsførelsens vilkår

Skjold Petersen fremstilling er meget detaljeret, og alle krigsførelsens vilkår og facetter beskrives indgående. Hertil kommer også en fin redegørelse for diplomatiet fx i trekanten mellem Stenbock, den svenske regering i Stockholm og Karl 12. fra eksilet i Bender i Tyrkiet efter Poltava. På samme måde skildres også Holsten-Gottorps ageren i disse rørte vande og spillet mellem Danmark og de nordtyske og russiske allierede.

Bogen gengiver et klart indtryk af meget grundig forskning og rummer også en indgående beskrivelse af krigsførelsens afhængighed af forsyninger, der bestemt ikke var begrænset til krudt og kugler, men også omfattede hø, korn, adgang til møller og bageovne, ja sågar sko, der blev slidt op på de lange marcher. Yderligere var her at bemærke hærens store ledsagende tros bestående af kuske, vogne og heste til ethvert formål.

Skjold Petersen kommer også ind på en grundig redegørelse for såvel uniformer som de forskellige våben og deres brug og funktion i taktik og kamp.

Fremstillingen er meget tekstmættet og anvender i udstrakt grad samtidige kilder direkte i fremstillingen. Kilder som giver teksten historisk validitet, samtidskolorit og atmosfære, men for en dels vedkommende ikke efterfølgende er bearbejdet til et nutidigt sprog og derfor er overladt til læseren selv at tilegne sig.

Bogens illustrationer består primært af samtidige stik og malerier. Derudover er der til sidst hele godt 70 sider med noter, kilder og register.

Stærke og svage elementer og konklusion

Bogen er med sin skildring af krigsførelsen og dens vilkår - især logistik og forsyningsudfordringerne - så absolut noget af det bedste jeg har mødt i den historiske periodelæsning. Hertil kommer, at fremstillingen trods teksten tyngde i det samlede billede er både letlæst og meget illustrativt formuleret.

Man lærer virkelig noget om samtidens krigsførelse i dette værk. Dertil skal nævnes, at bogens sidste del på sit niveau for mig var noget af en pageturner med hensyn til Stenbocks dobbeltspil under fangenskab og den måde en snedig embedsmand fandt frem til de vigtige dokumenter, der beviste Holsten-Gottorps forræderi mod kronen og samarbejde med den svenske hær.

Alt i alt er overalt rigtig mange plusser for den viderekomne historiske interesserede målgruppe.

Minusserne er ikke så mange. Men mine væsentligste anker gælder manglende visualisering. Dels i pauvert kortmateriel, idet de indsatte kort er i en så lille målestok, at man ikke kan følge hærenes bevægelser i den detaljeringsgrad, som fremgår af teksten.

Diagrammerne og kortskitser over slaget ved Gadebusch og de forskellige andre slag og belejringer er kun samtidige og for enkeltes vedkommende i gengivet så småt, at luppen må tages i brug.

Derudover beskrives uniformer ud i mindste detaljer, uden at de samtidigt gengives i illustrationer. Endelig kunne en del af de mange kildeindslag i samtidssprog for mig nok med fordel være flyttet til noterne.

Konklusion

Min anmelderkonklusionen er derfor, at bogen med sin detaljerigdom primært er rettet til

videregående historisk interesserede. Her vil man få et både spændende, tankevækkende og særdeles udtømmende overblik over landskrigsførelsen og dens vilkår for både soldater, krigsfanger og de ulykkelige civile ofre i Store nordiske Krig. Men for fuldt udbytter må man også som supplement benytte sig af andre værker med fx kortmateriale og afbildning af uniformer og – for en mindre dels vedkommende – tidens våben.

[Historie-online.dk, den 8. februar 2023]

← **Forrige artikel** (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/krig-og-terror-militaervaesen-vaben-den-kolde-krig/den-danske-droem-om-revanche>)

SE RELATEREDE ARTIKLER



DEN DANSKE DRØM OM REVANCHE

(<https://www.historie-online.dk/boger/den-danske-droem-om-revanche>)



DET DANSKE RYTTERI

(<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/1800-arene-37/det-danske-rytteri>)



VI TROEDE IKKE, DET KUNNE SKE HER

[online.dk/boger/vi-troede-ikke-det-kunne-ske-her](https://www.historie-online.dk/boger/vi-troede-ikke-det-kunne-ske-her))

Ukraine i blå og gult

Museumsinspektør og flagekspert Anton Pihl dykker ned i historien bag Ukraines flag ved et foredrag den 1. marts

(<https://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/ukraine-i-blaat-og-gult>)